

**ÖZEL EMEKLİLİK FONLARI VE TÜRKİYE’DE
BİREYLERİN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE GİRİŞ
KARARLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA ¹**

Orhan ŞENER *
Faruk AKIN **

Özet

Günümüzde ister gelişmiş isterse gelişmekte olsun, tüm sosyal güvenlik sistemleri çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Dünya genelinde sosyal güvenlik alanında yaşanan kriz, sistemde reform ve yeniden yapılanma gerekliliğini doğurmuştur. Bu yapılanmanın bir neticesi olarak ortaya çıkan özel emeklilik fonları bazı ülkelerde, kamu emeklilik plânlarının yerini alırken, bazı ülkelerde mevcut kamu emeklilik plânlarını tamamlamaktadır. Dünyada “Kurumsal Yatırımcı” kavramı içinde en büyük bölümü oluşturan özel emeklilik fonları, gerek gelişmiş piyasalarda, gerekse gelişmekte olan piyasalarda oldukça büyük boyutlara ulaşmıştır. Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin içinde bulunduğu durum, bu alanda yeniden yapılandırma arayışlarını hızlandırmış ve bireysel emeklilik sistemi 27 Ekim 2003 tarihinde faaliyete geçmiştir. Bu çalışmada bireylerin bireysel emeklilik sistemine bakış açıları ile bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörler anket yöntemi kullanılarak araştırılmıştır.

***Anahtar Kelimeler :** Özel Emeklilik Fonları, Bireysel Emeklilik Sistemi*

**PRIVATE PENSION FUNDS AND A RESEARCH ON
DETERMINING FACTORS AFFECTING THE ENTRY
DECISIONS OF INDIVIDUAL’S INDIVIDUAL PENSION
SYSTEM IN TURKEY**

---

* Prof. Dr., Kadir Has Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, orhan.sener@khas.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Bilecik Üniversitesi, Bozüyük Meslek Yüksekokulu,
faruk.akin@bilecik.edu.tr

Abstract

Today, all social security systems, whether advanced/developed or developing, have faced with variety of problems. Crises experienced in the social security field in the world has revealed the need for reform and restructuring in the system. While private retirement funds arisen as a result of this restructuring have replaced the public retirement plans in some, in other countries on the other hand, they have complemented existing public retirement plans. Private pension funds that form the largest part within “Institutional Investor” concept has reached to large extends in both developed and developing markets. In Turkey available situation of the social security system has accelerated the restructuring opportunities in this area and private pension system became operational on October 27, 2003. In this study, individual’s perspectives of individual pension system and determinig factors affecting the entry decisions of individual pension system are investigated by using survey method.

Key Words : *Private Pension Funds , Individual Pension System*

1.Giriş

Gelişmiş ülkelerdeki çağdaş emeklilik sistemleri 1930’ların ve II. Dünya Savaşı sonrası ilk on yıllık dönemin ekonomik, sosyal ve politik şartlarını yansıtmaktadır.² Dünyadaki çoğu sosyal güvenlik sistemleri bir “pay as you go” (ya da PAYGO-Dağıtım Modeli) temelinde işletilmektedir. Çalışan insanlardan bugün toplanan vergiler doğrudan doğruya mevcut emeklilerin hak/ödeneklerinin ödenmesine gönderilmektedir. Şimdilerde bu sistem, hızlı bir şekilde yaşlanan nüfus ve işgücündeki insanların sayısına nazaran emeklilerin sayısındaki artışla karşı karşıya kalmıştır. Buna ilâveten çoğu ülkedeki çalışanlar işgücünden gittikçe daha genç yaşlarda ayrılmakta ve emeklilerin çalışan insanlara olan oranını daha da arttırmaktadırlar. Son zamanlarda, dünya genelinde ortaya çıkan yaşlanma olgusu ve yaşlanan nüfusa yönelik olarak uygulanan sosyal politikalarındaki düşüş, var olan emeklilik sistemlerinin yenilenmesi için hem mantıksal temeller hem de politik kuvvetler yaratmış ve dünya ülkelerini, mevcut sistemlerine alternatif bir sistem arayışına itmiştir. İlk olarak 1980’li yıllarda Şili’de ortaya çıkan emeklilik reformu ve özel emeklilik sistemi uygulaması adeta bir örnek oluşturmuş; 1993 yılında Peru’da, 1994 yılında Arjantin’de ve 1997 yılında Meksika’da yapılan reformlarla özel emeklilik sistemleri uygulamaya konulmuştur. Özel emeklilik sistemleri kapsamında oluşturulan özel emeklilik fonları ile uzun vadeli tasarruflar sermaye piyasalarında verimli yatırım alanlarına yönlendirilmekte böylece sermaye piyasalarının etkinliği artmaktadır.

Bu makalenin amacı, dünyada sosyal güvenlik alanında yaşanan sorunların bir neticesi olarak ortaya çıkan özel emeklilik fonlarının dünyadaki gelişimi ile Türkiye’de uygulanan bireysel emeklilik sisteminin ortaya çıkışını, özelliklerini ve yıllar itibariyle gelişimini ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmada ülkemizde uygulanmaya başlanan bireysel emeklilik sistemi ile ilgili 400 denekle

---

² Assar Linbeck , “Pensions and Contemporary Socieconomic Change”, **The Research Institute Of Industrial Economics**, 2002 , s. 19.

---

gerçekleştirilen bir alan araştırmasının verileri incelenecektir. Çalışmada ayrıca bireylerin bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörler ele alınacaktır.

2.Özel Emeklilik Fonları

Özel emeklilik programlarının geçmişine bakıldığında bu programların 19. yüzyılın son çeyreğine kadar uzanmakta olduğu görülmektedir. Bilinen ilk özel emeklilik fonu 1862 yılında Avustralya’da Bank of New South Wales tarafından kurulmuştur.³ ABD’de de ilk özel emeklilik fonu, 1875 yılında demiryolu taşımacılığı faaliyetinde bulunan American Express Company tarafından oluşturulmuştur. ABD’de erken başlayan ve II.Dünya Savaşına kadar fazla yaygınlık göstermeyen emeklilik fonu uygulamaları, savaş sonrası dönemde özel emeklilik fonlarının büyük gelişme kaydetmesiyle yeni bir evreye girmiştir.⁴

Özel emeklilik fonları (private pension funds); çalışanların çalışma hayatı süresince elde ettikleri gelirden tasarruf ederek, emeklilik döneminde sürdürülebilir bir hayat düzeyi sağlamalarına olanak tanıyan ve koşulları önceden belirlenmiş bir “emeklilik plânı” çerçevesinde işverenler ya da çalışanlardan bir kesimin düzenli olarak yaptıkları belirli tutardaki katkıların bir fonda toplanarak, profesyonel portföy yönetim ilkeleri çerçevesinde yatırıma yöneltildiği kurumsal yapılar olarak tanımlanmaktadır.⁵ Özel emeklilik programlarının gelişmesinde rol oynayan temel faktör; programa yapılan katkıların, emeklilik fonu varlıklarının yatırım gelirlerinin ve emeklilik dönemindeki ödemelerin vergilendirme usulünde odaklanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde uygulanan vergi teşvikleri sonucunda, emeklilik fonlarında biriken tasarruflar, orta gelir grubundaki çalışanlar için gayrimenkul sahibi olmaktan sonra gelen en önemli tasarruf alanı haline gelmiştir. Özel emeklilik fonlarının bireylere ve finansal piyasalara bazı yararları şunlardır:

1.Özel emeklilik fonlarının en önemli ve birincil rolleri üyelerine emeklilik geliri sağlamaktır. Emeklilik amaçlı tasarrufların teşviki için, emeklilik fonlarının bir çoğuna vergi avantajları sağlanmıştır. Bu vergi avantajları çalışanlar arasında emeklilik amaçlı tasarruf eğiliminin artmasında büyük etkiye sahiptir.⁶ 2.Özel emeklilik fonları, sermaye piyasalarında finansal yeniliklerin meydana gelmesi ve sermaye piyasalarının modernizasyonu için önemli bir kaynaktır. Emeklilik fonlarının büyüklüğü ve sosyal güvenlik içerisindeki önemi arttıkça, bu fonların yeni finansal araçlara ihtiyacı artmaktadır.⁷ 3.Özel emeklilik programları ile çalışanlar sermaye piyasalarında yaptıkları yatırımlar sayesinde sermaye mülkiyetine sahip olmakta ve böylece sermaye mülkiyetinin geniş toplum kesimlerine yayılması

---

³ Hüseyin Dalğar, **Kurumsal Yatırımcılar Olarak Emeklilik Yatırım Fonları ve Performanslarının Değerlendirilmesi**, Yayın No: 249, TBB, 2007, s. 107.

⁴ Hüseyin Al, “Özel Emeklilik Fonları ve ABD Uygulaması”, **Active Finans Dergisi**, 2002, s. 4.

⁵ Deniz Derelioğlu, **Özel Emeklilik Fonu Uygulamaları**, TÜGIAD Ekonomi Ödülleri Kitapları, 2001, s. 15.

⁶ Batu Tunay, **Finansal Sistem Yapısı İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi**, Birsen Yayınevi, 2005, s. 396.

⁷ Ayhan Algüner, **Kurumsal Yatırımcılar, Finansal Piyasalara Etkileri ve Türkiye Örneği**, SPK, Yayın No:199, 2005, s. 11.

sağlanmaktadır.⁸

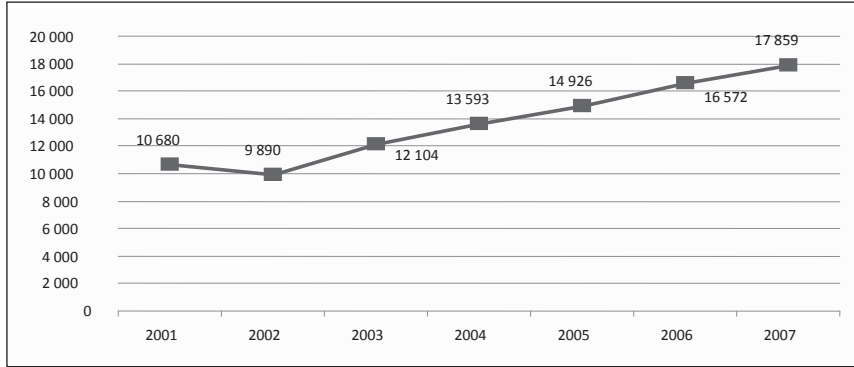
2.1. OECD Ülkelerinde Özel Emeklilik Fonlarının Gelişimi

Geçtiğimiz on yıllık dönemlerde OECD bölgesindeki demografik değişimleri göz önünde bulundurarak, tüm OECD üye ülkeleri yaşlılık dönemi emeklilik sistemlerini bir şekilde değiştirip iyileştirmiş ve birçok durumda devlet tarafından fonlanan emekli aylığı işlevini başlatıp ortaya koymuş ya da bu işlevi genişletmiştir.⁹

Toplam OECD emeklilik fonu piyasası oldukça geniştir, fakat yerli piyasanın hacmi ülkeler arasında büyük değişimler göstermektedir. OECD emeklilik fonu değerleri 2007’de 17,9 trilyon dolara ulaşmıştır ve bu rakam bireysel emeklilik düzenlemelerindeki toplam değerlerin %64’ünü oluşturmaktadır. Mutlak anlamda, ABD 10,2 trilyon dolarlık değeriyle en geniş emeklilik fonu piyasasına sahiptir.

OECD ülkeleri içerisinde en küçük fon büyüklüğüne sahip ülkelerden biri de Türkiye’dir. Sigortalılık bilincinin yeterince gelişmemesi ve Türkiye’de uygulanan bireysel emeklilik sisteminin oldukça yeni bir uygulama olması bu sonucu ortaya çıkaran nedenlerden bazılarıdır. Grafik 1’de 2001-2007 yılları arasında toplam emeklilik fonu varlıklarındaki trend gösterilmiştir.

Grafik 1: Toplam Emeklilik Fonu Varlıkları (Milyar Dolar)

Kaynak :OECD, *Pension Markets in Focus* , December 2008, Issue 5, s. 11.

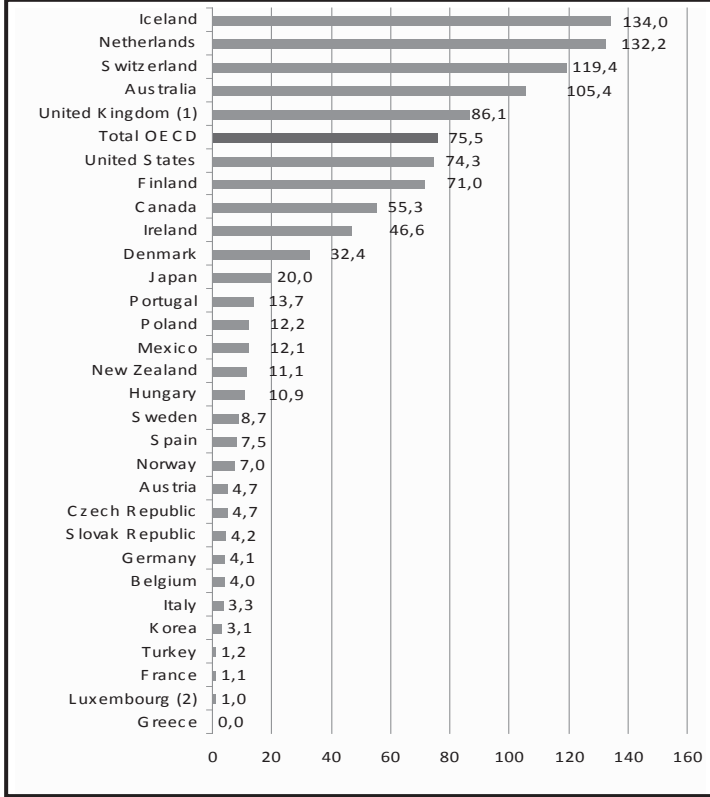
Emeklilik fonlarının toplam yatırımlarının yanı sıra, ülkelerin GSYİH’leri içindeki payını dikkate almakta fayda vardır. OECD ülkelerinde toplam emeklilik fon değerleri 2001-2007 yılları arasında % 67, yıllık olarak da % 9 oranında artmıştır. Emeklilik fonlarındaki artış (2001-2002 gerileyen performans sebebiyle düşüş dışında) nispeten istikrarlıdır. OECD ülkelerinde emeklilik fonlarının GSYİH’ya oranı 2001’de % 67,3’den % 75’e, 2007’de % 75,5’e yükseltmiştir. Bu oran 2007’de İzlanda’da % 134 ile en yüksek seviyeye çıkmıştır. Grafik 2’nin

⁸ **Yves Guerard** ve **Glenn Jenkins** , “Building Private Pension Systems : Center for Economic Growth” **Harvard Institute for International Development** , 1993 , s. 6-7.

⁹ OECD , *Pension Markets In Focus* , October 2006, Issue 3, s. 4.

gösterdiği gibi 2007’de sadece 4 OECD ülkesinde GSYİH oranları % 100 den yüksektir (İzlanda % 134, Hollanda % 132,2 İsviçre % 119,4 ve Avustralya % 105,4). Bu ülkelere ek olarak, İngiltere % 75,5 oranla GSYİH ortalama değerini aşmıştır. Emeklilik fonu değerleri, GSYİH değerleri gibi ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. 30 ülkeden sadece 11 tanesinin GSYİH oranları OECD’nin “olgunlaşmış emeklilik fonu piyasası” minimum değeri kabul edilen % 20’den yüksektir.¹⁰ Grafik 2’de OECD ülkelerinde GSYİH’nin yüzdesi olarak özel emeklilik fonlarının yatırımları gösterilmiştir.

Grafik 2: GSYİH’nin Yüzdesi Olarak Özel Emeklilik Fonlarının Yatırımları

Kaynak : OECD, *Pension Markets in Focus* , December 2008, Issue 5, s. 12.

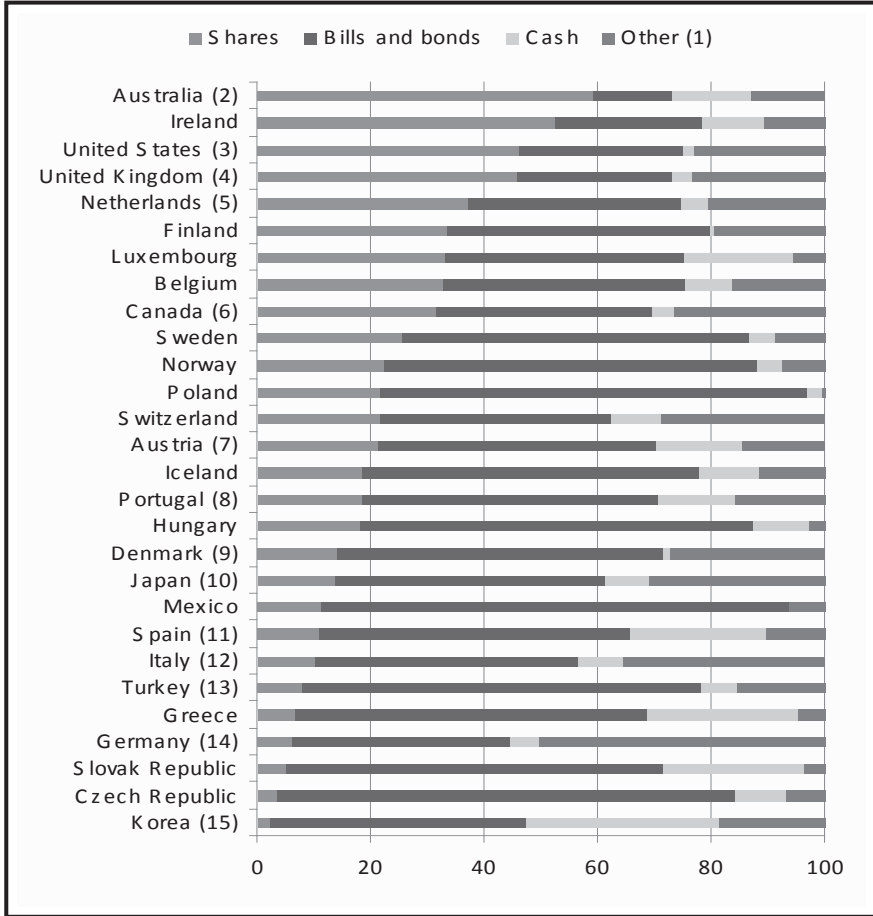
2.2.OECD Ülkelerinde Özel Emeklilik Fonlarının Varlık Paylaşımı

Bir bütün olarak OECD bölgesinde, tahvil ve hisse senetleri, en önemli iki varlık sınıfı olarak ortaya çıkmaktadır ve 2008 yılında birçok ülkede toplam emeklilik fon varlıklarının yarısından fazlasını oluşturmuştur. Örneğin Türkiye’de toplam varlıkların % 70’i kamu borçlanma araçlarına yatırılmışken, varlıkların sadece % 7,68’i hisse senetlerine yatırılmıştır ve bu oran Türkiye’de emeklilik

¹⁰ Dalğar, s. 111.

fonları için hisse senedi ve kamu borçlanma araçlarına yatırılmış, ortalama %77,68'lik bir toplam ağırlığı vermektedir. İki esas varlık sınıfı (hisse senedi ve tahvil) arasındaki dağıtım, ülkeden ülkeye önemli ölçüde çeşitlilik gösterip değişmektedir. Örneğin, Avustralya, İngiltere, İrlanda ve ABD'de toplam varlıkların % 40'ından fazlasını hisse senetleri oluştururken, Norveç, Macaristan, Meksika ve Çek Cumhuriyeti'nde toplam varlıkların %60'ından fazlasını kamu borçlanma araçları oluşturmaktadır. Grafik 3'de OECD ülkelerinde özel emeklilik fonlarının varlık paylaşımına yer verilmiştir.

Grafik 3: OECD Ülkelerinde Özel Emeklilik Fonlarının Varlık Paylaşımı

Kaynak : OECD, *Pension Markets in Focus* , October 2009, Issue 6, s. 4.

3. Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi

Türkiye'de bireysel emeklilik sistemi, ilk emeklilik plânlarının tasdiklenmesiyle, 27 Ekim 2003 tarihinde fiilen başlamıştır. 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Yatırım ve Tasarruf Sistemi Kanununa göre sistemin amacı Kanun'un

---

1.maddesinde belirtilmiştir. Buna göre sistemin amacı ; “Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir.”

Bireysel emeklilik sisteminin genel özellikleri şunlardır: ¹¹

- Emeklilik hakları, belirlenmiş katkı esasına göre, başka bir ifadeyle yatırılan katkı payları ile katkı paylarının yatırım gelirlerinin toplamına göre belirlenmektedir.
- Birikimler bireysel hesaplarda takip edilmekte ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından uygun görülen bir saklama kuruluşunca (Takasbank) saklanmaktadır.
- Emeklilik yatırım fonları, Sermaye Piyasası Kanununa tabi portföy yönetim şirketleri tarafından, uzman ekiplerce yönetilmektedir. Katılımcıların sürekli bilgilendirilmesi ve şeffaflığın sağlanması için mevzuatta yer alan düzenlemelere paralel, Emeklilik Şirketlerince gerekli önlemlerin alınması sağlanmıştır.
- Hazine Müsteşarlığı, SPK, EGM, Takasbank, bağımsız denetim şirketleri ve iç denetim organları aracılığıyla etkin gözetim ve denetim altyapısı oluşturulmuştur.
- Sistemin her aşamasında katılımcılara çeşitli seçenekler sunulurken, yatırımların yönlendirilmesinde tercih yapabilmelerine olanak sağlanmaktadır.
- Katkı payı ödeme, birikim ve emekliliğe hak kazanım aşamalarında vergi teşvikleri sağlanmaktadır.

3.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Sermaye Piyasalarına Etkileri

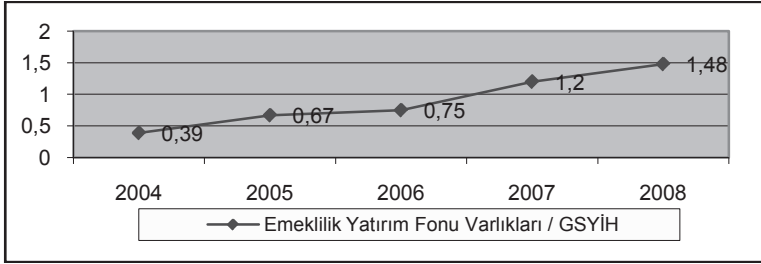
Türkiye’de emeklilik yatırım fonlarının sermaye piyasalarına etkilerinden ilki bireysel yatırımların ağırlıklı olarak kurumsal yatırımlara dönüşmesi olacaktır. Bu dönüşüm, son zamanlara kadar menkul kıymet yatırım fonları aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmakla beraber, bireysel emeklilik sisteminin devreye girmesiyle birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Gerek sermaye piyasalarının gelişimi gerekse ekonomiye uzun vadeli kaynak sağlayarak istihdamın artırılması ve iktisadî büyümeye katkıda bulunması açısından, vade uzunluğu 20-25 yıla varan emeklilik fonları büyük önem taşımaktadır.¹²

---

¹¹ EGM , **Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu** , 2004 , s. 21-22.

¹² Nagihan Oktayer ve Asuman Oktayer, “Özel Emeklilik Fonlarının Finansal Piyasaların Gelişimine Etkileri”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C.IX.S.11, 2007, s. 71-72.

Grafik 4 : Türkiye’de Emeklilik Yatırım Fonu Varlıklarının GSYİH İçindeki Oranı (%)

Kaynak: OECD Databases <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=> (20.02.2010)

2008 yılı sonunda emeklilik yatırım fonu varlıklarının GSYİH'nin % 1,48'ine ulaştığı görülmektedir. Ancak bu oran emeklilik yatırım fonlarının sermaye piyasalarına etki edebilecek (bireysel yatırımların kurumsal yatırımlara dönüşmesini sağlaması açısından) yeterli büyüklüğe ulaşamadığını göstermektedir.

Türkiye’de kurumsal yatırımcı olarak özel emeklilik fonlarının sermaye piyasalarına etkilerinden ikincisi uzun vadeli fon birikimi sağlanması suretiyle özellikle sermaye piyasalarının derinleşmesine imkân sağlamasıdır.¹³ Kurumsal yatırımcılar, oluşturdukları uzun vadeli fonları çeşitli yatırımlara yönlendirilerek ekonomiye kazandırmaktadırlar. Kurumsal yatırımcı sektörünün oluşturduğu fonların hangi tür finansal araçlara yönlendirildiği finansal piyasaların gelişimi açısından önem taşımaktadır.¹⁴ Türkiye’de 31 Aralık 2008 tarihi itibarıyla emeklilik yatırım fonlarının portföy dağılımına bakıldığında temel olarak yüzde 69,74 oranında kamu borçlanma senetleri, yüzde 15,66 oranında ters repo ve yüzde 7,68 oranında hisse senetlerine yatırım yapıldığı görülmektedir.¹⁵

3.2. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimine İlişkin Temel Göstergeler

3.2.1. Katılımcılara İlişkin Göstergeler

Dünya örnekleri ile kıyaslandığında ülkemiz için oldukça yeni bir uygulama olan bireysel emeklilik sistemi, 27 Ekim 2003 tarihinde ilk emeklilik sözleşmelerinin satışı ile resmen başlamıştır. Ülkemiz için oldukça yeni bir uygulama olmasına rağmen bireysel emeklilik sistemi başlangıcından bu yana önemli bir yol katetmiştir. 31.12.2004 tarihinde 314.257 kişinin katıldığı bireysel emeklilik sisteminde, 05.03.2010 tarihi itibarıyla 2.028.431 katılımcı sayısına ulaşmış bulunmaktadır.

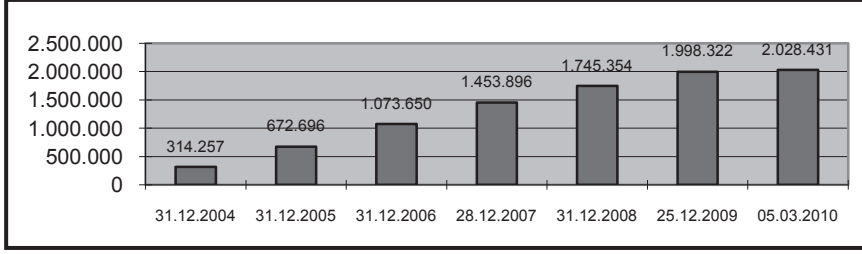
¹³ Oktayer, s. 72.

¹⁴ İsrâfil Zor ve Suphi Aslanoğlu , “Kurumsal Yatırımcı Olarak Özel Emeklilik Fonları :Türkiye’de Oluşturulan Sisteme Yönelik Değerlendirme ve Geleceğe Yönelik Bir Tahmin” , **Muhasebe ve Finansman Dergisi** , 2005, s. 187.

¹⁵ EGM, **Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu**, 2008, s. 52.

Grafik 5 : Bireysel Emeklilik Sisteminde Katılımcı Sayısı

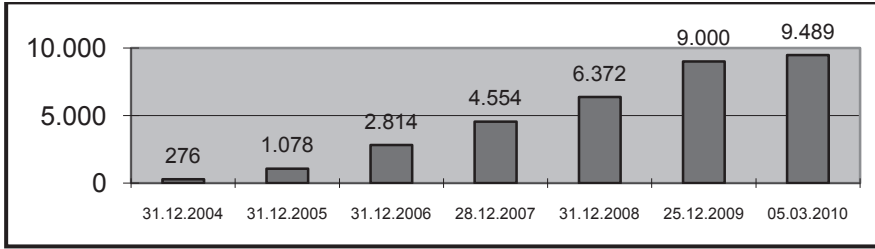

Kaynak :EGM, <http://www.egm.org.tr/BESgostergeler.asp> , (10.03.2010)

3.2.2.Fon Büyüklüğüne İlişkin Göstergeler

Bireysel emeklilik sisteminin ülkemizdeki gelişimi ile ilgili bir diğer temel gösterge ulaşılan fon büyüklüğüdür. Bireysel emeklilik sistemi, 05.03.2010 tarihi itibariyle 9.489 milyon TL'lik bir fon büyüklüğüne ulaşmış bulunmaktadır.

Grafik 6: Bireysel Emeklilik Sisteminde Yatırıma Yönlendirilen Toplam Tutar (Milyon TL)

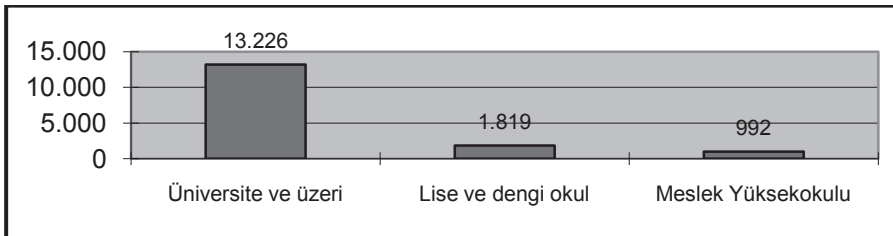

Kaynak:EGM, <http://www.egm.org.tr/BESgostergeler.asp> , (10.03.2010)

3.2.3. Bireysel Emeklilik Araçlarına İlişkin Göstergeler

Bireysel emeklilik sisteminin emeklilik şirketleri adına tanıtım ve pazarlamasından sorumlu olan bireysel emeklilik araçları sistemin en önemli unsurlarından biridir. 31.12.2003 tarihi itibariyle 9.652 bireysel emeklilik aracısının faaliyet gösterdiği bireysel emeklilik sisteminde 05.03.2010 tarihi itibariyle 16.037 bireysel emeklilik aracı faaliyet göstermektedir. Bireysel emeklilik araçlarınının 13.226'sı üniversite ve üzeri, 1.819'u lise ve dengi okulları ve 992'si meslek yüksekokullarını bitirmiştir.

Grafik 7 : Bireysel Emeklilik Araçlarına İlişkin Göstergeler

Kaynak : EGM, <http://www.egm.org.tr/BESgostergeler.asp> , (10.03.2010)

4.Türkiye’de Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

4.1. Araştırmanın Konusu ve Yöntemi

Sermaye piyasalarımızdaki en büyük sorunlarından biri arz yönünde kurumsal yatırımcıların eksikliğine bağlı olarak vadenin kısılalığı ile talep yönünde Hazine'nin yüksek borçlanma gereğidir. Bireysel emeklilik sisteminde yaratılacak uzun vadeli fonlar ile kurumsal yatırımcıların mali piyasalardaki payı artacak, fonların vade yapısı uzayacaktır. Bireysel emeklilik sisteminin bu önemli fonksiyonları yerine getirebilmesi katılımcı sayısı ve buna bağlı olarak fon büyüklüğünün artması ile mümkün olacaktır.

4.1.1.Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmada amaç, Türkiye için yeni bir uygulama olarak kabul edilen bireysel emeklilik sistemi ile ilgili bireylerin bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörleri ortaya koymaktır.

4.1.2.Araştırmanın Yöntemi ve Örneklem Büyüklüğünün Saptanması

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde kantitatif araştırma yöntemlerinden yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Araştırma için anket yönteminin kullanılmasıyla çok sayıda bireye erişebilmek hedeflenmiştir. Araştırma ana kitlesini değişik meslek, eğitim ve yaş gruplarının oluşturduğu 400 deneğe yapılmıştır.

Örnekleme büyüklüğünü belirlemek için hedef kitledeki birey sayısı tam olarak bilinmiyorsa $n=t^2pq / d^2$ formülü kullanılır. Bu formülde n : örnekleme alınacak birey sayısını, p: incelenen olayın görülüş sıklığını, q: incelenen olayın görülmeşiş sıklığını, t: belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değeri ve d: olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen +/- örnekleme hatasını gösterir. Örnekleme büyüklüğünün belirlenmesinde oranların tahmini değerlerine ihtiyaç vardır. Bu değerler örneklemin homojen olmadığı çok farklı özellikler gösterdiği durumda $p=0,5/q=0,5$ olarak alınır. Yaptığımız anket çalışmasında örnekleme büyüklüğünü % 95 güvenilirlik aralığında, % 5 örnekleme hatası ile şu şekilde hesaplarız;¹⁶

$$n = (1.96)^2 \cdot (0.5 \times 0.5) / (0.05)^2 = 384,16$$

4.1.3.Araştırmada Kullanılan Ölçek ve Analizler

Anket örnekleme büyüklüğünden hareketle 400 deneğe uygulanmıştır. Anket maddeleri çeşitli ölçeklerde düzenlenmiş ve bilginin doğru alınmasına çalışılmıştır.

---

¹⁶ Türker Baş , *Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır Değerlendirilir ?* , 4.baskı , Detay Yayıncılık , 2006 , s. 44-46.

4.2.Uygulama Sonuçları

Ankette yer alan her bir soruya verilen cevapların dağılımı yüzdelerle grafikler ile verilmiştir. Ardından kurulan hipotezler, ki kare ile ilgili analizi yapılarak test edilmiştir. Üzerinde araştırma yapılan konuya ait örnek birimlerinin çeşitli özelliklerinin ölçülmesinde, ilgilenilen konuya ilişkin belirli sayıda sorudan oluşan ölçme araçları olarak ifade edilen test, anket gibi çok çeşitli ölçekler geliştirilmiştir. Güvenilirlik kavramı yapılan her ölçüm için gereklidir, çünkü güvenilirlik bir test ya da ankette yer alan soruların birbirleri ile olan tutarlılığını ve kullanılan ölçeğin ilgilenilen sorunu ne ölçüde yansıttığını ifade eder.¹⁷ Bir ankette yönelik güvenilirlik analizi Cronbach alfa katsayısı olarak adlandırılan katsayının değerlendirilmesi ile yapılır. Alfa katsayısına bağlı olarak anketin güvenilirliği genel olarak aşağıdaki gibi yorumlanır.¹⁸

$0 \leq \alpha < 0,40$ ise anket güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise anketin güvenilirliği düşük,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise anket oldukça güvenilir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise anket yüksek derece güvenilir bir ankettir.

Uygulanan anket sonuçlarına ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları tablo 1’de gösterildiği şekilde elde edilmiştir. Elde edilen Cronbach alfa değeri 0,7377’dir. Bu sonuca göre, ankette yer alan sorular birbirleri ile tutarlı ve kullanılan ölçek ilgilenilen sorunu güvenilir bir şekilde yansıtmaktadır.

Tablo 1: Güvenilirlik Analizi Sonuçları

G Ü V E N İ L İ R L İ K A N A L İ Z İ Ö L Ç E K (A L F A)	
Güvenilirlik Katsayısı	
Durum sayısı = 25	Unsur sayısı = 26
Alfa katsayısı = 0,7377	

4.2.1.Araştırmaya Katılanların Demografik Durumu

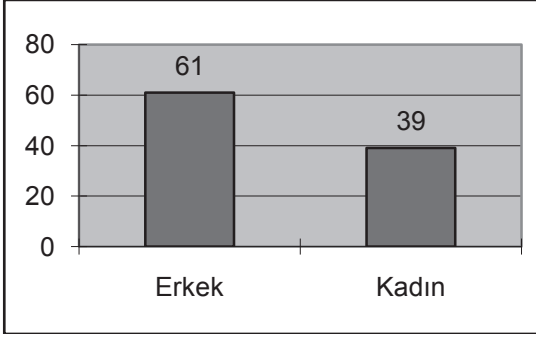
4.2.1.1.Cinsiyet Durumu

Araştırmaya katılanların % 61’ini erkekler, % 39’unu kadınlar oluşturmaktadır.

¹⁷ Şeref Kalaycı, **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Teknikler**, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul, 2005, s. 403.

¹⁸ Kalaycı, s. 405.

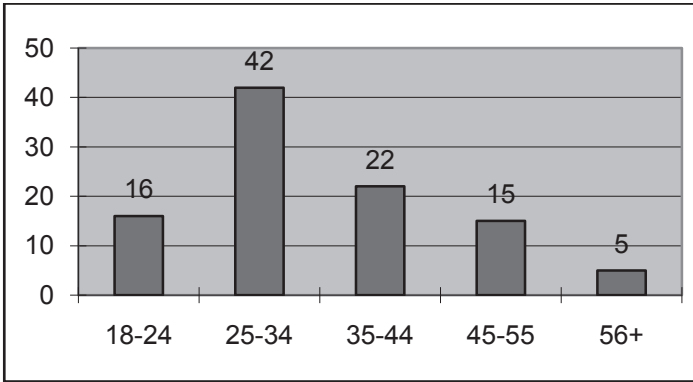
Grafik 8 : Cinsiyet Dağılımı (%)

4.2.1.2.Yaş Dağılımı

Araştırmaya katılanların % 16'sını 18-24 yaş grubu, % 42'sini 25-34 yaş grubu, % 22'sini 35-44 yaş grubu, % 15'ini 45-55 yaş grubu ve % 5'ini 56 yaş ve üzeri yaş grubu oluşturmuştur. Araştırmaya katılanların %58'inin 34 yaşından küçük olması ve büyük kısmının 25-34 yaş aralığında bulunması bireysel emeklilik sistemi için potansiyel oluşturan kesimin bulunduğunu göstermektedir.

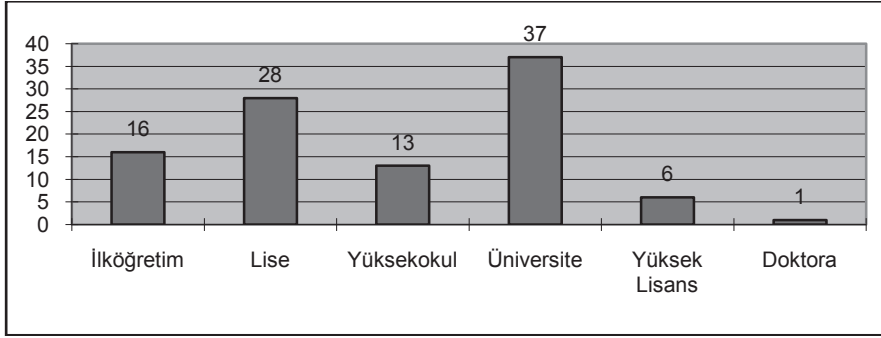
Grafik 9 : Yaş Dağılımı (%)

4.2.1.3.Eğitim Durumu

Araştırmaya katılanların % 16'sı ilköğretim, % 28'i lise, % 13'ü yükseköğretim, % 37'si üniversite, % 6'sı yüksek lisans ve % 1'i doktora mezunudur.

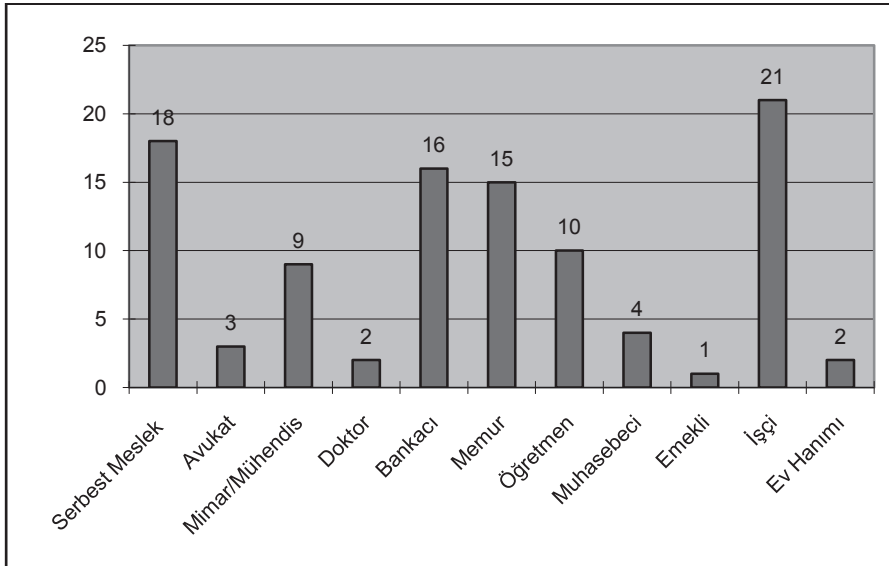
Grafik 10 : Eğitim Durumu (%)

4.2.1.4. Meslek Durumu

Araştırmaya katılanların % 18'i serbest meslek, % 3'ü avukat, % 9'u Mimar/Mühendis, % 2'si doktor, % 16'sı bankacı, % 15'i memur, % 10'u öğretmen, % 4'ü muhasebeci, % 1'i emekli, % 21'i işçi ve % 2'si ev hanımıdır.

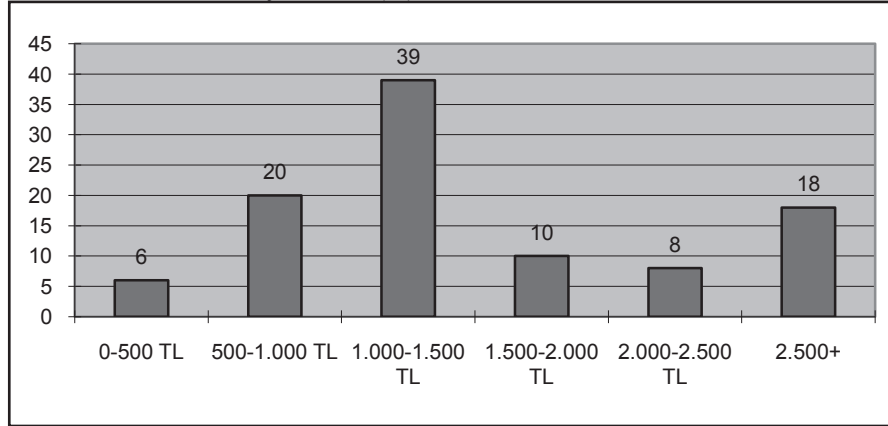
Grafik 11 : Meslek Durumu (%)

4.2.1.5. Ortalama Aylık Gelir

Araştırmaya katılanların % 6'sı 0-500 TL arası gelire sahipken, % 20'si 500-1000 TL, % 39'u 1000-1500 TL, % 10'u 1500-2000 TL, % 8'i 2000-2500 TL ve % 18'i 2.500 TL ve üzeri gelir elde etmektedir.

Grafik 12 : Ortalama Aylık Gelir (%)

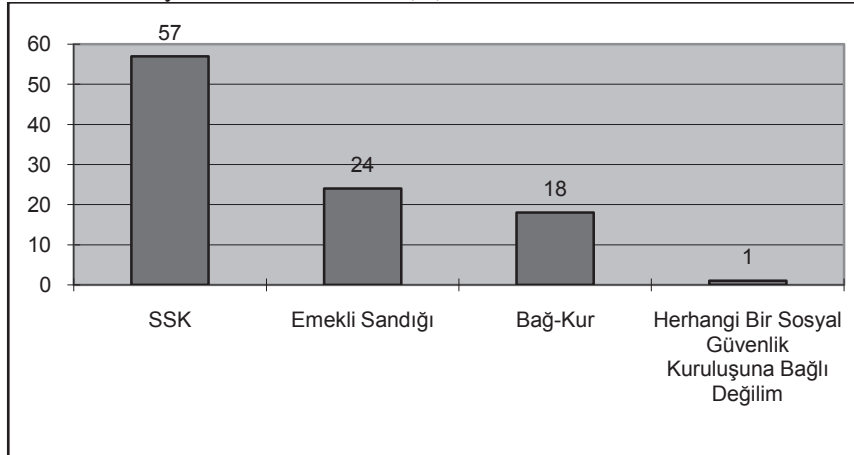

4.2.2.Araştırmaya Katılanların Sosyal Güvenlik Durumu

4.2.2.1.Sosyal Güvenlik Kapsamı

Araştırmaya katılanların %57'si SSK'ya bağlı iken, %24'ü Emekli Sandığı'na, %18'i Bağ-kur'a ve %1'i de herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı değildir.

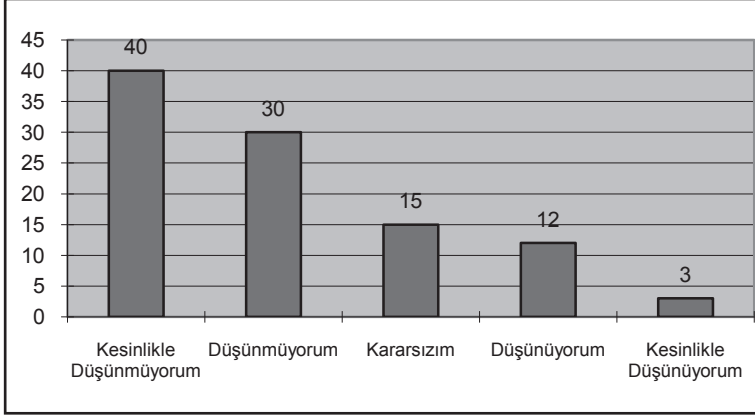
Grafik 13: Sosyal Güvenlik Durumu (%)

4.2.2.2.Sosyal Güvenlik Reformlarına Güven

Katılımcılara sosyal güvenlik sisteminde yapılan reform çalışmalarının sistemin sorunlarına çözüm getirip getirmeyeceği sorulmuştur. Katılımcıların % 70'inin sosyal güvenlik sisteminde yapılan reform çalışmalarının sistemin sorunlarına çözüm getirmeyeceğini belirtmesi, göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır.

Grafik 14: Sosyal Güvenlik Reformlarına Güven (%)

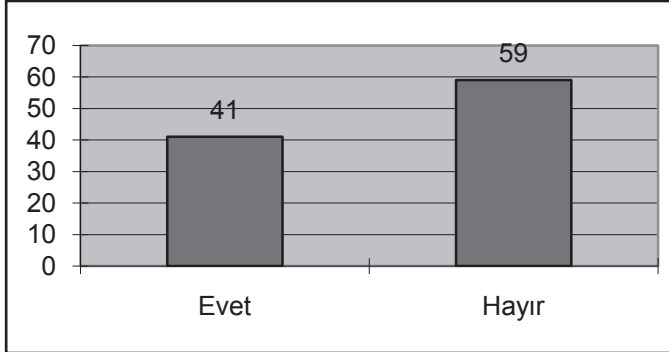

4.2.3. Araştırmaya Katılanların Tasarruf Alışkanlığı

4.2.3.1. Düzenli Tasarruf Alışkanlığı

Katılımcılara tasarruf alışkanlıklarını ölçmek amacıyla her ay düzenli tasarruf yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %41'inin her ay düzenli olarak tasarrufta bulduklarını belirtmesi, gözardı edilmemesi gereken bir noktadır.

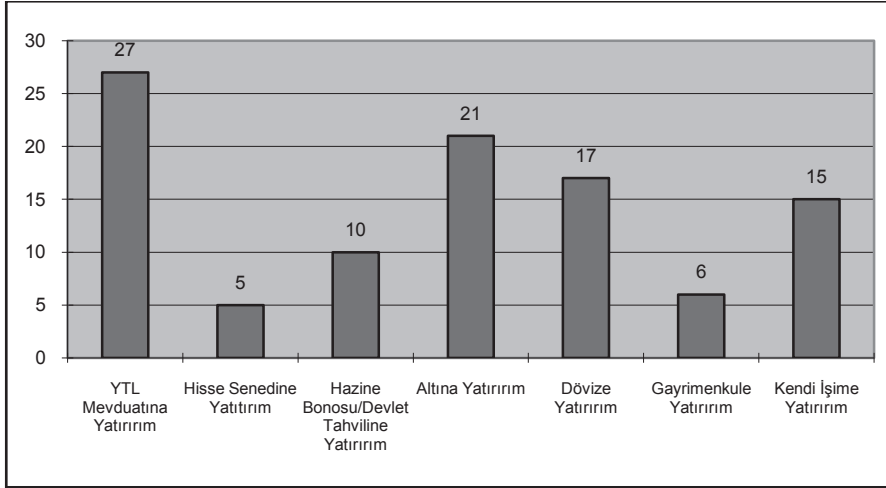
Grafik 15: Tasarruf Alışkanlığı (%)

4.2.3.2. Tasarrufların Değerlendirilmesi

Katılımcılara tasarruflarını nasıl değerlendirdikleri sorulmuş, katılımcıların %27'si tasarruflarını YTL mevduatı, %21'i altın, %17'si döviz, %15'i kendi işi, %10'u hazine bonusu/devlet tahvili, %6'sı gayrimenkul ve kalan %5'i ise hisse senedinde değerlendirdiğini belirtmiştir.

Grafik 16: Tasarrufların Değerlendirilmesi (%)

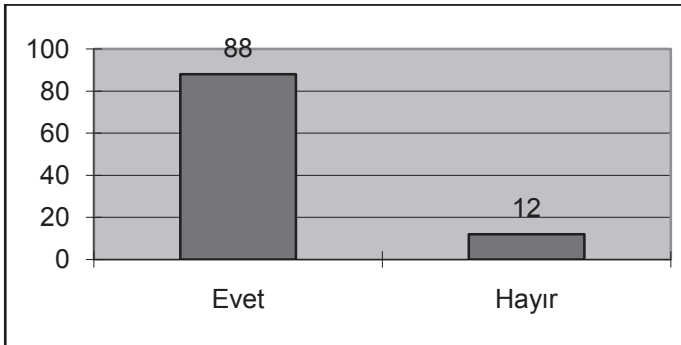

4.2.4. Araştırmaya Katılanlar Tarafından Bireysel Emeklilik Sisteminin Tanınma Durumu

4.2.4.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Tanınma Durumu

Katılımcılara bireysel emeklilik sisteminin tanınma durumunu ölçmek amacıyla, bireysel emeklilik sistemini duyup duymadıkları sorulmuş, katılımcıların %88'i bireysel emeklilik sistemini duydıklarını belirtirken, %12'si bireysel emeklilik sistemini duymadıklarını belirtmiştir.

Grafik 17: Bireysel Emeklilik Sisteminin Tanınma Durumu (%)

4.2.5. Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi

Bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkileyen faktörler, eğitim durumu, gelir düzeyi ve bireysel emeklilik sisteminin beklentileri karşılayabilme

durumu açısından değerlendirilirken, yatırım vadesini etkileyen faktörler yatırım enstrümanları ve yatırımcı risk portföyü açısından ele alınmıştır. Değerlendirmeler ki-kare analizi sonuçlarına göre incelenmiş ve öncelikle ilgili sorular arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmış sonrasında ise eğer bir ilişki varsa bu ilişkinin nelerden kaynaklandığı çapraz tablolarda yer alan dağılımlar sonucu belirlenmiştir.

4.2.5.1. Meslek ile Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Meslek durumunun bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkileyip etkilemediği incelemek için meslek durumu ve bireysel emekliliğe dahil olmak ister misiniz soruları ki-kare analizi ile karşılaştırıldığında öncelikle hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulur;

H0: Meslek durumu bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilememektedir.

H1: Meslek durumu bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilemektedir.

Ki-kare analizi sonucunda aşağıdaki tablo 2 elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre elde edilen ki-kare anlamlılık değeri (Asymp.Sig.=0,000) 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için Ho hipotezi red edilir ve meslek durumunun bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilediği sonucuna ulaşılır.

Meslek durumunun bireysel emeklilik sistemine giriş kararını hangi boyutta etkilediği incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilir;

Ankete katılıp sorulara cevap veren 400 deneğin %17,8'i serbest meslek, %2,5'i mimar/mühendis, %2,3'ü doktor, %16'sı bankacı, %14,8'i memur, %10,3'ü öğretmen, %3,8'i muhasebeci, %1'i emekli, %21'i işçi ve %2'si ev hanımıdır. Ayrıca bireysel emeklilik sistemine kesinlikle dahil olmak istemeyenlerin oranı % 22,5, kararsızların oranı % 42,8, kesinlikle dahil olmak istemeyenlerin oranı %17,3, şu anda sisteme dahil olanların oranı % 14,8 ve sisteme dahil olup daha sonra sistemden ayrılanların oranı ise % 2,8'dir. Genel olarak serbest meslek, avukat ve doktorlarının bireysel emeklilik sistemine dahil olmak isterken işçi ve emeklilerde bireysel emeklilik sistemine katılma isteği daha azdır. Ev hanımları ile muhasebeci, işçi ve öğretmenlerde ise sisteme katılma konusunda kararsızlıkların daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumda, meslek durumunun özellikle serbest gelir elde eden bireylerde, maaş ile çalışanlara kıyasla bireysel emeklilik sistemine giriş kararını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılır.

Tablo 2 : Meslek ile Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı Arasındaki İlişki

	Değer	Serbestlik derecesi	Anlamlılık düzeyi (Çift taraflı)
Pearson Ki-Kare Değeri	111,766(a)	40	,000
Olasılık Oranı Değeri	123,446	40	,000
Doğrusal İlişki Değeri	,274	1	,601
Geçerli gözlem sayısı (N)	400		

4.2.5.2.Eğitim Düzeyi İle Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Eğitim düzeyinin bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkileyip etkilemediği incelemek için eğitim düzeyi ve bireysel emekliliğe dahil olmak ister misiniz soruları ki-kare analizi ile karşılaştırıldığında öncelikle hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulur.

H0:Eğitim düzeyi bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilememektedir.

H1:Eğitim düzeyi bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilemektedir.

Ki-kare analizi sonucunda aşağıdaki tablo 3 elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre elde edilen ki-kare anlamlılık değeri (Asymp.Sig.=0,000) 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için Ho hipotezi red edilir ve eğitim düzeyinin bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilediği sonucuna ulaşılır.

Eğitim düzeyinin bireysel emeklilik sistemine giriş kararını hangi boyutta etkilediği incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilir;

Ankete katılıp sorulara cevap veren 400 deneğin % 15,8'i ilköğretim, % 28,3'ü lise, %12,5'i yüksekokul, % 36,5'i üniversite % 6'sı yüksek lisans ve % 1'i doktora mezundur. Ayrıca bireysel emeklilik sistemine kesinlikle dahil olmak istemeyenlerin oranı % 22,5, kararsızların oranı % 42,8, kesinlikle dahil olmak istemeyenlerin oranı %17,3, şu anda sisteme dahil olanların oranı % 14,8 ve sisteme dahil olup daha sonra sistemden ayrılanların oranı ise % 2,8'dir.

İnceleme sonucunda üniversite ve öncesi eğitime sahip bireylerin genellikle bireysel emeklilik sistemine dahil olmak istemedikleri ya da bu konuda kararsızlık yaşadıkları gözlenmektedir. Yüksek lisans ve doktora eğitimine sahip bireylerin genel eğilimlerinin sisteme dahil olmak yönünde olduğu gözlenmektedir. Bu durumda, eğitimin özellikle üst durumlara çıkması, bireysel emeklilik sistemine katılımı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılır.

Tablo 3 : Eğitim Düzeyi İle Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı Arasındaki İlişki

	Değer	Serbestlik derecesi	Anlamlılık düzeyi (Çift taraflı)
Pearson Ki-Kare Değeri	65,068(a)	20	,000
Olasılık Oranı Değeri	72,206	20	,000
Doğrusal İlişki Değeri	4,284	1	,038
Geçerli gözlem sayısı (N)	400		

4.2.5.3. Aylık Gelir Düzeyi İle Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Aylık gelir düzeyinin bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkileyip etkilemediği incelemek için gelir düzeyi ve bireysel emekliliğe dahil olmak ister misiniz soruları ki-kare analizi ile karşılaştırıldığında öncelikle hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulur.

H0:Aylık gelir düzeyi bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilememektedir.

H1:Aylık gelir düzeyi bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilemektedir.

Ki-kare analizi sonucunda aşağıdaki tablo 4 elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre elde edilen ki-kare anlamlılık değeri (Asymp.Sig.=0,000) 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için Ho hipotezi red edilir ve aylık gelir düzeyinin bireysel emeklilik sistemine giriş kararını etkilediği sonucuna ulaşılır. Gelir düzeyinin bireysel emeklilik sistemine giriş kararını hangi boyutta etkilediği incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilir;

Ankete katılıp sorulara cevap veren 400 deneğin % 6'sı 0-500 TL arası gelire sahipken, % 20'si 500-1000 TL, % 39'u 1000-1500 TL, % 10'u 1500-2000 TL, % 8'i 2000-2500 TL ve % 18'i 2.500 TL ve üzeri gelir elde etmektedir. Ayrıca bireysel emeklilik sistemine kesinlikle dâhil olmak istemeyenlerin oranı % 22,5 , kararsızların oranı % 42,8 , kesinlikle dâhil olmak istemeyenlerin oranı % 17,3 , şu anda sisteme dahil olanların oranı % 14,8 ve sisteme dahil olup daha sonra sistemden ayrılanların oranı ise % 2,8'dir.

Genel olarak inceleme sonucunda gelir düzeyi 1500 TL ve üzerinde olan katılımcıların bireysel emeklilik sistemine dahil oldukları ve gelir seviyesine bağlı olarak sisteme girmek için kararsızlıklarının alt gelir gruplarına göre daha az olduğu söylenebilir. Gelir düzeyi 1500 TL'nin altında olan katılımcılarda ise sisteme katılım olmamasının yanı sıra sisteme katılma konusunda daha fazla kararsızlık yaşadıklarını söyleyebiliriz. Bu durumda, gelir düzeyi özellikle üst seviyelere çıktıkça, bireysel emeklilik sistemine giriş kararını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılır.

Tablo 4 : Aylık Gelir Düzeyi İle Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararı Arasındaki İlişki

	Değer	Serbestlik derecesi	Anlamlılık düzeyi (Çift taraflı)
Pearson Ki-Kare Değeri	87,035(a)	20	,000
Olasılık Oranı Değeri	84,972	20	,000
Doğrusal İlişki Değeri	12,623	1	,000
Geçerli gözlem sayısı (N)	400		

5.Sonuç

Günümüzde gelişmiş ülkelerin yanısıra, sosyal güvenlik alanında reform gerçekleştirmiş ülkelerin birçoğunda bu fonlar sermaye piyasalarındaki en önemli kurumsal yatırımcılardan biridir. Özel emeklilik fonları, sosyal güvenlik alanında yaşanan sorunlara çözüm sağlamasının yanı sıra sistem dâhilinde oluşturulan uzun vadeli fonlar ile sermaye piyasalarına önemli bir fon akışı sağlamaktadır. Özel emeklilik fonlarının finansal piyasalar açısından taşıdığı önem rakamsal olarak tüm dünyada 2001 yılında 10 trilyon dolarlık bir büyüklükten, 2007 yılında yaklaşık olarak 18 trilyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşmış olması ile açıklanabilir. 2007 yılında OECD ülkelerinde özel emeklilik fonlarının GSYİH içindeki payı incelendiğinde, İzlanda % 134, Hollanda % 132,2 ve İsviçre ise % 119,4 ile dikkat geçen ülkelerin başında yer almaktadır.

Türkiye’de düşük gelir düzeyine sahip bireyleri tasarrufa yönlendirebilecek en önemli mekanizmaların başında ise, ülkemizde 27 Ekim 2003 tarihinde fiili olarak faaliyete geçen, kamu emeklilik sistemini tamamlayıcı, gönüllülük esasına dayanan “Bireysel Emeklilik Sistemi” gelmektedir. Bireysel emeklilik sistemi uygulanmaya başladığı günden bugüne önemli gelişmeler göstermiştir. Bu gelişmelerden bazılarını şunlardır;

■Bireysel emeklilik sisteminin fiili olarak başladığı 2003 yılı sonunda yaklaşık olarak 15.000 kişi sisteme dâhil iken, 2010 yılı Mart ayı itibariyle sisteme dâhil olan katılımcıların sayısı 2.100.000’e yaklaşmıştır.

■2004 yılı sonunda sistemde yatırıma yönlendirilen toplam fon büyüklüğü tutarı 276 milyon TL iken, 2010 yılı Mart ayı itibariyle 9.489 milyon TL’ye yükselmiştir.

■Bireysel emeklilik sisteminde 2003 yılı sonu itibariyle 9.600 bireysel emeklilik aracı faaliyet gösterirken, 2010 yılı Mart ayı itibariyle emeklilik şirketlerinde 16.000 bireysel emeklilik aracı istihdam edilmiştir.

Çalışma kapsamında, gerçekleştirilen bir alan araştırmasıyla bireylerin sosyal güvenliğe bakış açısı ele alınmıştır. Araştırma ile bireylerin sosyal güvenlik reformlarına olan güveninin zayıf olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre katılımcıların % 70’i reform çalışmalarının sosyal güvenlik alanındaki sorunlara çözüm getirmeyeceğini düşünmektedir.

Çalışma kapsamında ayrıca Türkiye’de bireylerin bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörler ele alınmıştır. Yapılan anket çalışması ile aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

Çalışma ile gelir düzeyinin bireysel emeklilik sistemine giriş kararında önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir. Gelir düzeyi arttıkça bireylerin, bireysel emeklilik sistemine giriş kararların da olumlu etki yaptığı, aynı zamanda bireylerin sisteme yatıracakları katkı paylarının artmasında da belirleyici rol oynadığı görülmektedir. Araştırmaya katılanlardan özellikle gelir seviyesi 1.500 TL ve altında olan katılımcıların sisteme katılma konusunda kararsızlıklarının fazla olduğu belirlenmiştir. Bu hâliyle bireysel emeklilik sisteminin, alt gelir gruplarına yönelik olduğunu söyleyebilmek mümkün olmayacaktır.

Bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarında etkili olan bir diğerk faktör de eğitim düzeyidir. Yapılan anket çalışmasında katılımcıların eğitim düzeyi yükseldikçe, bireysel emeklilik sistemine dâhil olmaya mehilli oldukları gözlemlenmiştir. Ülkemizde uygulanan bireysel emeklilik sisteminde tasarruflar bireysel tercihlere göre yatırıma yönlendirilmekte ve yatırım riskinin katılımcıda olduğu tanımlanmış katkı esasına göre tasarlandığından bireylerin sistem ile ilgili asgari bir bilgi düzeyine sahip olması gerekmektedir.

Bireylerin bireysel emeklilik sistemi ile ilgili asgari bilgi düzeyine sahip olması ile hem sistem daha sağlıklı gelişecek, hem de sistemin kendisinden beklenen fonksiyonları daha hızlı yerine getirebilmesi mümkün olacaktır.

Kaynakça

- AL, H. , “Özel Emeklilik Fonları ve ABD Uygulaması”, **Active Finans Dergisi** 2002.
- ALGÜNER, A. , **Kurumsal Yatırımcılar Finansal Piyasalara Etkileri ve Türkiye Örneği**, Yayın No: 199 , SPK , 2006.
- BAŞ, T. , **Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir ?**, 4.Baskı, Detay Yayıncılık , 2006.
- DALĞAR, H. , **Kurumsal Yatırımcılar Olarak Emeklilik Yatırım Fonları ve Performanslarının Değerlendirilmesi** , Yayın No: 249, TBB , 2007.
- DERELİOĞLU, D. , **Özel Emeklilik Fonu Uygulamaları**, TÜGİAD Ekonomi Ödülleri Kitapları – 1 , 2001.
- EGM , **Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu** , 2004.
- EGM, **Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu**, 2008.
- EGM, <http://www.egm.org.tr/BESgostergeler.asp> , (10.03.2010).
- ERGENEKON, Ç. , **Özel Emeklilik Fonları : Şili Örneğinden Alınacak Dersler** İMKB Yayınları, 1998.
- KALAYCI, Ş. , **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Teknikler**, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul , 2005.
- LINBECK, A. , “Pensions and Contemporary Socieconomic Change” , **The Research Institute Of Industrial Economics**, 2002.
- OKTAYER, N. , OKTAYER, A. , “Özel Emeklilik Fonlarının Finansal Piyasaların Gelişimine Etkileri”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi** , C.IX.S.11 , 2007.
- OECD, **Pension Markets In Focus**, October 2006, Issue 3, (20.02.2010).
- OECD, **Pension Markets in Focus**, December 2008, Issue 5, (15.03.2010).
- OECD, **Pension Markets in Focus**, October 2009, Issue 6, (25.04.2010).
- TUNAY, B. , **Finansal Sistem Yapısı İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi**, Birsen Yayınevi ,2005.
- GUERARD, Y. ; JENKINS, G. , “Building Private Pension Systems : Center for Economic Growth” , **Harvard Institute for International Development** , 1993.
- ZOR, İ. , ASLANOĞLU, S. , “Kurumsal Yatırımcı Olarak Özel Emeklilik Fonları: Türkiye’de Oluşturulan Sisteme Yönelik Değerlendirme ve Geleceğe Yönelik Bir Tahmin” , **Muhasebe ve Finansman Dergisi** , Sayı 26 , Nisan 2005.

Ek 1 : Bireysel Emeklilik Sistemi Anket Çalışması

A)DEMOGRAFİK SORULAR

1.Cinsiyet

- Erkek Kadın

2.Yaş Aralığı

- 18-25 25-34 35-44 45-55 56 ve üzeri

3.Medeni Durum

- Evli Bekar

4.Eğitim Durumu

- İlköğretim
Lise
Yüksek okul
Üniversite
Yüksek Lisans
Doktora

5.Meslek

- Serbest Meslek Polis
Avukat Muhasebeci
Mimar/Mühendis İşsiz
Doktor Emekli
Bankacı İşçi
Memur Öğrenci
Öğretmen Ev hanımı
Hemşire

6.Ortalama aylık gelir

- 0-500 YTL
500-1000 YTL
1.000-1.500 YTL
1.500-2000 YTL
2.000-2.500 YTL
2.500YTL üzeri

7. Her ay düzenli olarak yaptığımız harcamaların tutarı ne kadardır?

- 0-250 YTL
- 250-500 YTL
- 500-750 YTL
- 750-1000 YTL
- 1000 YTL üstü

B) SOSYAL GÜVENLİK VE EMEKLİLİK DÖNEMİ İLE İLGİLİ BEKLENTİLERE YÖNELİK SORULAR

8. Şu anda hangi sosyal güvenlik kurumuna bağlısınız?

- SSK
- Bağkur
- Emekli Sandığı
- Özel sandık , vakıf
- Şu anda herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değilim.

9) Sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmak sizin için ne ifade eder? (Önem sırasıyla , 1 en önemli)

- Zorunlu olarak prim yatırdığım bir kurumun mensubu olmak
- Gelecek için güvence sağlayan bir kurumun mensubu olmak
- Karşılaşabileceğim risklere karşı güvence sağlayan bir kurumun mensubu olmak
- Emekli maaşı almamı sağlayan bir kurumun mensubu olmak

10. Sosyal güvenlik kurumlarına yatırdığımız prim tutarlarının nakit olarak alınabileceğini duydunuz ne yaparsınız?

- Hemen paramı alırım.
- Kararsızım.
- Sosyal güvenlik benim için bir güvencedir , kesinlikle almam.

11. Eğer 10. soruya cevabınız “Hemem paramı alırım” ise alternatif olarak hangi sosyal güvenlik kuruluşuna paranızı yatırırınız?

- Bireysel emeklilik sistemine geçerim.
- Kendi sosyal güvenliğimi kendim sağlarım.
- Sosyal güvenliğe para yatırmam.

12. Size göre Türk Sosyal güvenlik Sisteminin en önemli sorunu nedir? (Önem sırasıyla , 1 en önemli)

- Sağlık hizmetlerinin yetersiz olması.
- Kapsamının yetersiz olması.
- Prim tahsilatlarının zamanında yapılamaması.

-
- Erken emeklilik uygulaması.
  - Kaynakların verimsiz kullanılması.

13.Size göre Sosyal güvenlik sisteminde yapılan reform çalışmalarının sosyal güvenlik sisteminin sorunlarına çözüm getireceğini düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünmüyorum.
- Düşünmüyorum.
- Kararsızım.
- Düşünüyorum.
- Kesinlikle düşünüyorum.

14.Size göre ülkemizde sosyal güvenlik sisteminden emekli olma yaşı kaç olmalıdır?

- 45-50
- 51-55
- 56-60
- 61-65

15.Emeklilik döneminizde bugünkü ekonomik şartlarda aylık ne kadar emekli maaşı alırsanız yaşantınızı rahat bir şekilde sürdürebilirsiniz?

- 0-500 YTL
- 500-1000 YTL
- 1000-1500 YTL
- 1500-2000 YTL
- 2000 YTL üzeri

16.Size göre bugünkü şartlarda sosyal güvenlik kurumunuzdan beklediğiniz emekli maaşını alabilmeniz mümkün mü?

- Kesinlikle hayır.
- Hayır
- Kararsızım.
- Evet
- Kesinlikle evet.

C)TASARRUF VE YATIRIM ALIŞKANLIĞI İLE İLGİLİ SORULAR

17.Her ay düzenli olarak tasarrufta bulunur musunuz?

- Evet
- Hayır

18.Eğer 17.soruya cevabınız “evet” ise aylık kaç YTL (Döviz karşılığı YTL) tasarrufta bulunursunuz?

- 100 YTL'den az
- 100-200 YTL
- 200-500 YTL
- 500-1000 YTL
- 1000 YTL'den fazla

19.Birikimlerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

- YTL'ye yatırım
- Hisse senedine yatırım.
- Hazine bonusu/devlet tahviline yatırım.
- Altına yatırım.
- Döviz'e yatırım.
- Gayrimenkule yatırım.
- Kendi işime yatırım.

20.Yatırım bilginizi nasıl değerlendirirsiniz?

- Çok iyi
- Orta
- Az
- Yatırım bilgisine sahip değilim.

21.Tasarruflarınızı değerlendirirken uzman kişilerden finansal destek alırmısınız?

- Evet
- Hayır

22.Yatırımlarınızda aldığınız risk ile ilgili aşağıdakilerden hangisi sizi en iyi tanımlar?

- Risk almam.
- Az risk alabilirim.
- Risk alırım.
- Çok fazla risk alırım.

23)Uzun süreli tasarruf yaptığınızda yatırım tercihlerinizi ne kadar sıklıkla değiştirirsiniz?

- Yılda iki kereden fazla değiştiririm.
- Yılda iki kere değiştiririm.
- Yılda bir kere değiştiririm.
- Yatırım tercihlerimi değiştirmem.

D)BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORULAR

24.Daha önce birikimli hayat sigortası yaptırdınız mı?

- Evet
- Hayır

25.Eğer 24.soruya cevabınız “evet” ise birikimli hayat sigortası ile beklentilerinizi karşılayabildiniz mi?

- Kesinlikle hayır.
- Hayır
- Bu konuda şu anda bir fikrim yok.
- Evet
- Kesinlikle evet.

26.Bireysel emeklilik sistemini duydunuz mu?

- Evet
- Hayır

27.Eğer 26. soruya cevabınız “evet” ise bireysel emeklilik sistemini nereden duydunuz?

- Gazeteden
- Televizyondan
- Arkadaşımdan
- Bireysel emeklilik aracısından
- Acenteden

28.Bireysel emeklilik sisteminin yeterince tanıtımının yapıldığını düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünmüyorum.
- Düşünmüyorum.
- Bu konuda bir fikrim yok.
- Düşünüyorum.
- Kesinlikle düşünüyorum.

29.Bireysel emeklilik sisteminin özelliklerini biliyor musunuz?

- Bilmiyorum.
- Biraz bilgi sahibiyim.
- Yeterince biliyorum.

30.Eğer 29. soruya cevabınız “Biraz bilgi sahibiyim” yada “Yeterince biliyorum” ise Size göre bireysel emeklilik sisteminin en önemli avantajı nedir?

- Vergi avantajı
- Ödeme tutarının değiştirilebilmesi
- Çalışmayanlarında sisteme katılabilmesi
- Sistemden istendiği anda çıkılabilmesi
- Düzenli tasarruf ve yatırım yapma imkanının sağlanması

31.Bireysel emeklilik sisteminden emekli olma şartı nedir?

- 10 yıl düzenli ödeme yapmak
- 56 yaşını doldurmak
- Hem 10 yıl düzenli ödeme yapmak hem de 56 yaşını doldurmak
- Hem 5 yıl düzenli ödeme yapmak hem de 60 yaşını doldurmak

32.Bireysel emeklilik sistemine dahil olmak ister misiniz?

- Kesinlikle istemem.
- Kararsızım
- Kesinlikle isterim.
- Bireysel emeklilik sistemine dahil oldum.
- 1 yıldan az 1-2 yıl 2 yıldan çok
- Bireysel emeklilik sistemine dahil olmuşum ancak daha sonra sistemden çıktım.

Eğer 32. soruya cevabınız “Kesinlikle istemem” yada “Kararsızım” ise;

33. Bireysel emeklilik sistemine dahil olmak istememenizin yada kararsız olmanızın nedeni nedir?

- Gelirim yetersiz olmasından dolayı
- Geçmiş dönemdeki hayat sigortası deneyimimden dolayı
- Sisteme güvenmediğimden dolayı
- Faiz getirisine karşı olduğumdan dolayı
- Getiri garantisinin olmamasından dolayı
- Sosyal güvenlik kurumuna bağlı olduğum için ikinci emekliliği gereksiz görmemden dolayı

-----Anket Bitti-----

Teşekkürler...

Eğer 32. soruya cevabınız “Bireysel emeklilik sistemimde dahil olmuşum ancak daha sonra sistemden çıktım.” ise;

34.Bireysel emeklilik sisteminden çıkma nedeniniz nedir?

- Nakit sıkıntısı çektiğim için sistemden ayrıldım.
- Sistem ile ilgili yanlış bilgi verilmesinden dolayı sistemden ayrıldım.
- Sisteme kısa süreli birikim sağlamak için girdiğimden dolayı ayrıldım.

-
- İşten ayrıldığıım için sistemden ayrıldım.
  - Harcamalarımın artmasından ötürü sistemden ayrıldım.
  - Emeklilik yatırım fonlarının getirilerini beğenmediğim için sistemden ayrıldım.

-----Anket Bitti-----

Teşekkürler...

35. Bireysel emeklilik sistemine katılma amacınız/katılmak isteme amacınız nedir?

- Gelecek için uzun süreli birikim yapmak
- Kısa süreli birikim yapıp sistemden çıkmak
- Para biriktirip ev/araba için peşinat yapıp sistemden çıkmak
- Sistemden emekli olmak ve ikinci bir emeklilik geliri elde etmek
- Sadece çalışırken vergi avantajı sağlamak

36. Bireysel emeklilik sisteminde yatırımlarınızı ne kadarlık bir vadede devam ettirmek istiyorunuz/istersiniz?

- Kısa vadede (0-3 yıl) devam ettirmek istiyorum.
- Orta vadede (3-5 yıl) devam ettirmek istiyorum.
- Uzun vadede (5-10 yıl) devam ettirmek istiyorum.
- Emekli oluncaya kadar (10 yıl ve üstü) devam ettirmek istiyorum.

37. Çok ciddi bir nakit sıkıntısı içinde olduğunuzu varsayalım. Aşağıdakilerden hangisi sizin için en doğrusudur;

- Bankadan kredi çekmek
- Bir arkadaşımın borç almak
- Arabamı/evimi satmak
- Bireysel emeklilik sisteminden çıkarak birikimlerimi hemen almak

38. Finansal kriz ile beraber piyasada yaşanan dalgalanmaların yatırımlarınızı olumsuz etkilediği bir ortamda ne yaparsınız?

- Kısa vade de yatırım yaptığım için birikimlerimin azalmasını göze alamam, sistemden çıkarım.
- Orta vade de yatırım yaparsam da birikimlerimin %10'dan fazla azalması durumunda sistemden çıkarım.
- Uzun vade de yatırım yaparsam da birikimlerimin %20'den fazla azalması durumunda sistemden çıkarım.
- Uzun vade de yatırım yaptığım için birikimlerimin azalması beni etkilemez, sistemden ayrılmam.

39.Katkı paylarını yatıracağınız yatırım enstürmanlarını belirlerken neye dikkat ediyorsunuz/edersiniz?

- Geçmiş yatırım tecrübelerime
- Bireysel emeklilik aracısının yönlendirmesine
- Yatırım enstürmanlarının önceki getirilerine
- Yatırımda alacağım riske
- Yatırım bilgisi olan bir arkadaşımın yönlendirmesine

40.Bireysel emeklilik sistemindeki 100 YTL'lik portföyünüzü aşağıdaki enstürmanlara nasıl dağıtıyorsunuz/dağıtırsınız?

- Hisse senedi .....
- Hazine bonosu .....
- Devlet tahvili .....
- Repo .....
- Döviz .....
- YTL Mevduat .....
- Kıymetli maden.....
- Toplam 100

41.Bireysel emeklilik sisteminde katkı paylarımızı hangi para birimi cinsinden yatırılıyorsunuz/yatırmak istersiniz?

- YTL
- Dolar
- Euro

42.Bireysel emeklilik sistemine aylık kaç YTL (Döviz karşılığı YTL) yatırılıyorsunuz/yatırmak istersiniz?

- 100 YTL'den az
- 100-200 YTL
- 200-500 YTL
- 500-1000 YTL
- 1000 YTL'den fazla

43.Bireysel emeklilik sisteminde ödemeleriniz ne kadar sıklıkla yapıyorsunuz/yaparınız?

- Her ay düzenli ödeme yapıyorum/yaparım.
- Üç ayda bir toplu ödeme yapıyorum/yaparım.
- Altı ayda bir toplu ödeme yapıyorum/yaparım.
- Yılda bir toplu ödeme yapıyorum/yaparım.
- Düzenli ödeme yapamıyorum/yapamam /yaparım.

44.Bireysel emeklilik sisteminden emekli olmaya hak kazanmanız durumunda birikimlerinizi maaş yerine toplu para olarak almak ister misiniz?

- Kesinlikle hayır.
- Hayır
- Bu konuda şu anda bir fikrim yok.
- Evet
- Kesinlikle evet.

-----Anket Bitti-----

Teşekkürler...

